

«Обугэм тыына» тэрээын сценарийа

Утуе кунунэн бугунну дьоро куммут кыттыылаахтара, убаастабыллаах салайааччылар уонна саха фольклорун, саха норуотун сункэн баайын ырыатын - тойугун, олонхону сэнээрээччилэр.

Бугун биьиги Торут культура нэдиэлэтин чэрчитинэн ытыллар «Обугэм тыына» кизьэбитин сабалыыбыт.

Тэрээыммит Сыала: - Норуот тылынан уус – уран айымньытыгар интэриэһи тардыы;

- Тылы сайыннарыы;

- Утуе сизэргэ-майгыга иитэр.

Курэхпит уопсайа ус туьумэхтээх буолуоба.

Бастакы туьумэхпит «Олонхо дойдутугар айан» диэн ааттанар.

(Презентация бара турар)

Саха талааннаах суруйааччыта Суорун Омоллоон этэн турар «Олонхо-саха норуотун энциклопедията, бары кундута мустубут музейа буолар диэн.

Олонхо – диэн билэрбит курдук бухатырдар дьиннээх геройдуу охсуьууларын туьунан эпическэй айымньы. Олонхо саха норуотун уус уран айымньытын саамай урдуку чыпчаала уонна ситиьийтэ буолар. Олонхо фантазията олус куустээх, уобарастара модуннар, ойуулуур. дьуьуннуур ньымалара баайдар.

Олонхо сурун идеята: Орто дойдуга олохтоох айыы аймаьын туьугар туруулаьан охсуьуу, кинини араначчылыырга ынырыы.

2005 сыллаахха сэтинньи 25 кунугэр ЮНЕСКО олонхону киһи аймах чулуу айымньытынан билиммитэ. Ол иьин, саха олонхото аартык аайы аата ааттанан, тоьой аайы сураьа иһиллэн турар.

Былыр билинни курдук лаампа уота суобар, комулуок оьох иннигэр олорон олонхоьут олонхону сабалыыр эбит аан дойду айыллыытыттан.

Курэхпитин сабалыах иннинэ дьуулуур субэни кытта билиьиннэрэрбин кенуллээн:.....

Олонголоон оьонньор барахсан

Оллоонноон олорон эрэ

Олонхо номоьо оностон,

Эриэккэстик этэн-тыынан

Эьилдьитэн киирдэьинэ,

Ураанхай саха барахсан

Нохтолоох тойон сурэьэ долгуйан

“Ноо!” – диирэ эбитэ үһү...

Билигин эыги иннигитигэр олонхоттон быыа тардан аабан
иьитиннэриэхтэрэ.

.....

Соп,оссо биирдэ кыттааччыларбытыгар махтаньябын.

Онон, оболоор, Киһи олонхону аахтабына, кэрэтик санарарга, олонхо тылын
өйдөөтөбүнэ, мындырдаан толкуйдуурга, ис хоһоонун биллэбинэ, сөптөөхтүк
дьаһанан олорорго үөрэнэр диэн баран бастакы туьумэхпитин тумуктуубут.

Бүгүннү күрэхпит 2 туьумэ5эр кэлэбит. Иккис туьумэхпит «Хомуьум
дьурууьуй» диэн. (презентация бара турар)

Бу сэтинньи 30 күнүгэр Саха сиригэр хомус күнун бэлиэтиибит.

Хомус диэн бары билэрбит курдук музыкальнай инструмент буолар. Бу саха
эрэ норуотугар буолбакка, бары норуокка угустук тар5аммыт тэрил буолар.
Ол эрэри, саха курдук, хомуһу өрө туһуттук омуку суох. Саха хомуһа тыаһа
ырааһынан, тыына үһунунан аан дойдуга аатырыан аатырар. Кини ураты
оноьуутугар, матырыяаалыгар, форматыгар бол5омто ууруллар.

Дойду ахсын уопсайа 162 араас корунэ баара биллэр. Саамай улахан хомус
кээмэйэ 106см эбит.

2011с хомуска 1344 киһи тэбис тэннэ оонньооннор Гиннес рекорда
олохтоммута.

Хомусчаан, хомусчаан дьизэрэтий,
Эьизкэй тылынан этитий!
Хомусчаан, хомусчаан дьурууьуй,
Куерэгэй ырыатын ылатый!

В.Егоров.

Хонкунас тыастаах,
Хомуьум барахсан
Санаар5аан да ылаттыыра
Сайа5астык да ыллыыра,
Санааны мэлдьи сал5ыыра
Хатан тыастаах хомуьум.

И.Н Готовцев.

Саха норуотугар хомуьу сайыннарарга анаан тереьбут туспа
дьыл5алаах киьинэн Иван Егорович Алексеевы – Хомус Уйбаан буолар.

Уустарбыт баар буолан сахабыт хомуһа күн бүгүнүгэр дьэри тыыннаах.

Хомус костор дьуунунэн судургу курдук эрэри, музыката баай, киэн, дирин.

(Кыттааччылар Хомуска ооньуулар)

Дьэ ити курдук хомусчуттарбытын сээргээн иьиттибит. Өбүгэлэрбит түн былыргыттан бүөбөйдээн ильдэ кэлбит, куттарын – сүрдэрин туттарбыт инструменнара, аныгы да дьалхааннаах олохпутугар хахха – көмө буола туруохтун. Дом!

Билигин курэхпит тумуктуур туьумэ5э. Уьус туьумэхпит Өбүгэ са5аттан утумнаан кэлбит, оьуор-ойуу киэргэллээх саха таңаһыгар ананыа5а.

Туьумэхпит «Сахалыы талба танас» диэн ааттанар.

Былыр-былыргыттан саха омуга танаска олус улахан бол5омто уураара. Уус тарбахтаах иистэнньээнэр сыл устата тикпит оьуордаах – мандардаах таңастара- саптара ыһыах түһүлгэтин олус тупсаран биэрэрэ.

Чэйиц, эрэ до5оттор, үөрэ-көтө көрсүө5үң дохсун ытыс тыаһынан сир симэбинии сиздэрэй танаастаах кыргыттары уонна уолаттары.

(кыттааччылар киирэллэр)

Сахалыы талба таңас» көрүү – күрэххэ кыттыбыт оболорбутугар махтанабыт.

Дьэ өбүгэлэрбит танаастарын аныгылыы тупсаран, ойуулаан – бичиктээн, оьуордаан – мандардаан тиктэн кэлбиттэрин кордубут.

Билигин дьууллуур субэ быьаарсар кэмигэр остуол ооньуутун оонньоон диэн ынырабын! **(остуол ооньуута буолар)**

Тылы биэрэбит дьууллуур субэ5э.

Бугунну курэххэ кэлэн кохтоох кыттыыны ылбыккытын иьин бука барыгытыгар суьуехтээх бэйэбит сугуруйэбит уонна махтанабыт.

Норуот күүһэ – өйүгэр, өйүн күүһэ – тылыгар диэн этэллэр. Тыл бары бастына, сүмэтэ фольклорга, олонхо5о баар диэн тылларынан уруокпун түмүктүүбүн. Бол5омто5ут иьин бар5а махтал!

Төрүт үгэстэргитин умнумаң, сайдам санаа5ыт салаллан дьоллоох буолуң диэн алгыспытын аныыбыт!

Эһиэхэ барыгытыгар өйдөһүүнү, өйөһүүнү, чэгиэн-чэбдик оло5у, дьолу, таптала ба5арабыт! Дом! Дом! Дом!